لزوم بررسی وجوه ثبوتی حرکت ماه برای فهم درست از ادله اثباتی

شاگرد: در صفحه چهل و دو اقبال می‌فرمایند:

فصل فيما نذكره من الأدعية عند دخول شهر رمضان

اعلم أن هذه الدعوات ولو ذكرناها عند دخول أول ساعة من أول ليلة منه كان ذلك الوقت قد ضاق عنه لأن بدخول الليل تجب صلاة المغرب و يتصل ما يتعقبها من المهمات و الدعوات و الصلوات و المندوبات فلم أجد للدعاء إلا دعاء دخول الشهر المشار إليه أقرب من هذا الموضع الذي اعتمدت عليه[1]

از اینجا به دست می‌آید که در ارتکاز سید این بوده که از شب شروع می‌شود.

استاد: نه، اتفاقا دقتی دارد. این عبارتی که من دیدم این نبود.

شاگرد: در صفحه چهل و چهار هم عبارتی دارند که دو وجهی است.

أنه سأل من أول الشهر أ وه الليل أم النهار فقال أوله الليل فرأيت أن ذكرهما في أول ليلة من الشهر أقرب إلى الصواب فلذلك ذكرهما [ذكرتهما] في هذا الباب أقول و رويت هذا الدعاء بعدة طرق

[2]

استاد: «اول الشهر أوه الليل ام النهار»، جزء واضحاتی است که هنوز نرسیده ایم. اما اینکه اول الشهر به‌عنوان ساعات باشد... . ادامه در مباحثه بگوییم؛ در خطبه حضرت فرمودند «ایامه افضل الایام، لیالیه افضل لیالی، ساعاته خیر الساعات». یعنی حضرت حتی در شهر مبارک، یک حکمی برای ساعات می‌آورند. اگر شما هلال را بعد از ظهر دیدید، ساعات صدق می‌کند یا نه؟ اگر ساعات نهار بما وه نهار... .

شاگرد: در ادعیه فرموده‌اند که هلال شوال مثل بوی گل است. بوی گل را از دور می‌فهمیم. بوی گل صدق می‌کند ولی گل نیست. هلال شوال، حقیقتاً هلال شوال است، اما ممکن است شوال نباشد. عرض من این نیست که حتماً نیست. بلکه ممکن است که نباشد. عرف هم این را می‌پذیرد. می‌گوید هلال، هلال شوال است ولی شوال داخل نشده است.

استاد: اگر نشده پس چرا عده‌ای روی ارتکازشان روزه را خوردند؟

شاگرد: همان جا هم اختلاف است. مردم در آن جا اختلاف کردند.

استاد: نه، می‌خواهیم ارتکاز کسانی که توجه نداشتند و روزه را خوردند، تحلیل کنم.

شاگرد: شاید به همان روایتی که فرمودید توجه داشتند. «اذا رأیت الهلال فأفطر».

استاد: چرا می‌فرمایید «اذا رأیت الهلال فافطر»؟ تناسب حکم و موضوع خود آن چیست؟ یعنی ولو شهر داخل نشده؟

شاگرد: نه، موضوع را شهر نمی‌دانستند. در اخبار حاج هست که او وقتی هلال را می‌دید، نمی خورد و شب هم نمی خورد. سی روز نمی خورد تا اینکه هلال را ببیند. تا هلال را می‌دید دوباره می‌خورد.

استاد: یعنی سی روز روزه داشت؟

شاگرد: بله. یعنی ممکن است او به روایت «اذا رأیته اصوم و اذا رأیته فافطر» عمل می‌کرده. نمی‌توان به ارتکاز نسبت داد.

استاد: ببینید وقتی رؤیت صورت می‌گیرد، در اینکه شب و روز نیامده من حرفی ندارم. این هم که ذهن ما مانوس با احکام شب و روز است، من حرفی ندارم. لذا ذهن سراغ آن می‌رود. اما فرض گرفتیم اساساً موضوع ثبوتی یک حکم، شهر است. آن آمده یا نیامده؟

شاگرد: شهر از چه زمانی شروع می‌شود؟ یعنی یکی «اذا رأیت الهلال» را مفسر شهر می‌گیرد و یکی آن را مفسر نمی‌داند.

استاد: «اذا رأیت الهلال فالتبرح» و «قل قد حضر» را چطور معنا می‌کنید؟

شاگرد: طبق همان عرف معنا می‌کنند.یعنی ذو وجوه است. اگر این طرفش را بگیریم این طرف می‌رود، اگر آن طرفش را بگیریم طرف دیگر می‌رود.

استاد: ثبوتا ذو وجوه نیست. چرا؟ چون شهر حقیقتی است که در حرکت او روز و شب معنا ندارد. پس چطور می‌گویید که شروعش از شب است؟ شما همین را تحلیل کنید. شما می‌گویید ذو وجوه است، وقتی حرکتی است که در آن شب و روز نیست، چطور می‌گویید شروعش از شب است؟

شاگرد: اگر روایات نبود که من این حرف را نمی زدم.

استاد: روایات دیگری هم هست. صحبت سر همینها است. صحبت سر این است که مأنوسات و ثبوت و اثبات را با هم تحلیل کنیم. در اینجا وقتی می‌گویید «اذا رأیت الهلال» در حرکتی که شب ندارد، بگویید شروعش از شب است؟! شب کجا؟! این هم سؤال مهمی بود. شما به این چه جوابی می‌دهید؟ شما می‌گویید شب، خب شب کجا؟

شاگرد: من همان لحظه‌ای که در آن جا هلال دیده می‌شود و غروب می‌شود، شهر شروع می‌شود. یعنی ماه هم متدرجا شروع می‌شود؛ یعنی برای لحظات و مکان‌های بعدی شروع می‌شود. نه اینکه در یک آن برای همه جا بیایید.

استاد: یعنی ما لحظه شروع داریم یا نداریم؟

شاگرد: به یک اعتبار داریم. یعنی قبلاً کره نداشت، ولی الآن یک افق دارد.

استاد: ببینید شما الآن سراغ بالا و شب و روز رفتید. اما وقتی ثبوتی تحلیل کنید می‌بینید که نمی‌شود. لذا است که با پشتوانه درک درست ثبوتی، ادله اثباتی را معنا می‌کنیم. و الاّ آن چه را که شما می‌فرمایید نه تنها قبول ندارم، بلکه نوع استظهارات همین است. اتفاقا مباحثه می‌کنیم تا عرض کنم پشتوانه ثبوتی ذو وجوه، دید ما را به ادله اثباتیه ادق می‌کند.

والحمد لله رب العالمین

---

[1] إقبال الأعمال - ط القديمة، ج۱،ص۴۲

[2] همان ۴۴

بازبینی #1
ایجاد شده 13 مه 2026 13:46:13 توسط ... .
به روزرسانی شده 13 مه 2026 13:48:02 توسط ... .